

Stefan Moysa

"Kirchenkampf und Ökumene
1939-1945 : Darstellung und
Dokumentation unter besonderer
Berücksichtigung der Quellen des
Ökumenischen Rates der Kirchen",
Armin Boyens, München 1973 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 44/4, 202

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z całej książki wynika nieodparte przekonanie, że można dziś uprawiać historię Kościoła prawie niezależnie od przynależności wyznaniowej. W ten sposób historia Kościoła staje się dyscypliną posiadającą duże znaczenie ekumeniczne.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Armin BOYENS, *Kirchenkampf und Ökumene 1939—1945. Darstellung und Dokumentation unter besonderer Berücksichtigung der Quellen des Ökumenischen Rates der Kirchen*, München 1973, Chr Kaiser Verlag, s. 463.

Autor przedstawia mało dotąd znany wycinek historii ekumenii chrześcijańskiej, a mianowicie działalność Światowej Rady Kościołów w ciągu ostatniej wojny. Wprawdzie rada nie była jeszcze wówczas formalnie ukonstytuowana, istniała już jednak w załączku, gdyż do 15.7.1939 roku 47 Kościołów zadeklarowało przystąpienie do niej, a pierwsza ogólna konferencja miała się odbyć w Stanach Zjednoczonych we wrześniu 1941 roku. Istniały również różne komitety organizacyjne, byli ludzie, którzy mieli później odegrać decydującą rolę w światowym ruchu ekumenicznym, w pierwszym rzędzie W. A. Visser't Hooft.

Szczególną uwagę poświęca autor stosunkom panującym między Światową Radą a Ewangelickim Kościołem Niemieckim (EKD) a także tak zwanymi Kościołami wyznającymi (*Bekennende Kirchen*). Wydaje się że w tych ostatnich koncentrowała się opozycja przeciw hitleryzmowi, podczas gdy kierownik urzędu zagranicznego oficjalnego Kościoła, biskup Heckel, prowadził politykę prohitlerowską. Polaka zdziwi przede wszystkim fakt, że nie udzielił on żadnej pomocy polskiemu ewangelickiemu biskupowi Teodorowi Bursche, aresztowanemu i zmarłemu później w Dachau za wiarę chrześcijańską i polskość.

Autor przedstawia kolejno niezmordowaną działalność Światowej Rady głównie w osobie jej przedstawiciela Visser't Hoofta, na rzecz internowanych i uciekinierów, jej pomoc dla prześladowanych Żydów, kontakty z podziemnym ruchem w Niemczech, uznanie przez Światową Radę istnienia Kościołów wyznających.

Chcąc zapewnić sobie możliwość działania w okupowanej wówczas Europie, musiała Światowa Rada działać niezwykle ostrożnie w pewnego rodzaju neutralizmie, o którym dowiadujemy się z ciekawej wymiany zdań między Barthem a Visser't Hooftem.

Szczególnie cenna jest obszerna dokumentacja umieszczona w aneksach i zawierająca między innymi szczegóły o stanie okupowanej Europy, w tym również i Polski.

Książka jest konieczna dla każdego, kto pragnie lepiej zapoznać się z historią ruchu ekumenicznego, a także zrozumieć jego obecną działalność i stanowisko w wielu kwestiach.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Raymund SCHWAGER, *Woraus lebt der Glaube? Jesus-Nachfolge*, Freiburg-Basel-Wien 1973, Verlag Herder, s. 199.

Czy uzasadnione są absolutne roszczenia chrześcijaństwa? Czy wiara w Jezusa Chrystusa odpowiada obiektywnej prawdzie? Oto pytania, które stawia autor książki, członek redakcji „Orientierung”, jeden z niedawno „zdekonspirowanych” jezuitów szwajcarskich.

Podjęcie tych pytań wymaga odwagi między innymi dlatego, że trudności związane z nimi w ostatnich czasach bardzo urosły, a odpowiedzi, jakie daje tradycyjna apologetyka, stały się niezadowolające. Są to trudności